

**Наталія Попова
(Харків, Україна)**

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПРАЦІВНИКА ЮРИДИЧНОГО ВНЗ

Передумовами успіху навчання у ВНЗ є багато факторів, серед яких одним із найважливіших є адекватний рівень розвитку особистості педагога, який здійснює навчальний процес. Особистість викладача вищого начального закладу стала предметом численних досліджень у педагогіці, методиці, дидактиці, психології. Розробці цієї проблеми, дослідженню структури особистості викладача ВНЗ присвячені роботи таких учених, як І. Бех, І. Зязюн, Н. Кузьміна, О. Мороз, В. Сластьонін, С. Вітвицька, Л. Кайдалова [1, 2] та ін.

Сучасна гуманістична парадигма освіти тісно пов'язується з особистісним розвитком науково-педагогічних працівників університетів, що ґрунтується на теорії та методології проблемно спрямованого,

розвивального навчання, розроблених Л. Виготським, П. Гальперінім, О. Леонтьєвим, А. Маслоу, К. Роджерсом та ін.

Зазначені питання є складником більш конкретних, практично зорієнтованих аспектів, які виявляються пов'язаними з умовами викладання студентам нефілологічного, зокрема юридичного університету.

Підготовка педагогів високої загальної, психологічної та педагогічної культури стає завданням сьогоденної вищої школи. Слід відзначити, що особливості формування особистості викладача юридичного університету досліджені недостатньо. Вивченню цих проблем присвятили роботи Г. Яворська, О. Котикова, А. Кучерявий, О. Денищик, П. Біленчук, В. Лозовой, І. Сенчак [3-6] та деякі ін; також подібні проблеми розглядаються у матеріалах конференцій "Школа професійної майстерності" НЮУ імені Ярослава Мудрого (І. Вєтухова, О. Зінченко та ін.). Втім, структура та шляхи формування культури особистості викладача юридичного університету залишаються актуальним предметом педагогічних досліджень.

Формування особистостей педагогів нового покоління, які спроможні креативно і професійно реалізувати в практичній діяльності принципи індивідуалізації, гуманізації, гуманітаризації та подібні, що відповідають аспектам навчання сучасного рівня, стосуються і викладачів юридичних університетів.

Достатній рівень сформованості педагогічної культури та компетентності викладачів є важливим складником навчального процесу, оскільки саме викладач відповідає за підготовку до навчального заняття, планування перебігу навчального процесу, організацію студентів на занятті, застосування різноманітних методичних та організаційних прийомів залучення студентів до активної діяльності.

Перевіряючи рівень готовності студентів до самостійної роботи, викладач юридичного університету стає суб'єктом системи управління самостійною навчальною діяльністю майбутніх юристів, як відзначає А.О. Кучерявий [5]. Таким чином, очевидним є те, що саме від викладача, його розвиненої особистості значною мірою залежить результат навчальної роботи.

Важливим для достойного рівня викладання навчальних дисциплін в університеті є високий ступінь педагогічної культури викладача. Як визначає у своїх працях С. Вітвицька, основними компонентами педагогічної культури викладача є його науковий світогляд, педагогічна майстерність, педагогічні здібності, природно-педагогічні людські якості, педагогічна техніка (культура власного зовнішнього вигляду, мовлення, спілкування, педагогічний такт та ін.) [1, с. 86].

У розробці проблеми структури педагогічної культури викладача ВНЗ автори називають також, крім зазначених вище, такі її складові: духовне багатство, наукова та загальна ерудиція, педагогічна етика, постійна спрямованість до педагогічного, методичного, морального та духовного самовдосконалення [1-5].

У творах В.О. Сухомлинського педагогічна культура пов'язана з умінням орієнтуватися в питаннях науки і практики, оскільки при вдумливому аналізі своєї роботи у педагога "не може не виникнути інтерес до теоретичного осмислення свого досвіду, прагнення пояснити причинно-наслідкові зв'язки між знаннями учнів і своєю педагогічною культурою" [7, с. 49]. Тобто, важливим для успіху викладання є зацікавленість викладача у власному розвитку, вдосконаленні фахових, наукових, методичних та інших умінь.

Так, при розгляді педагогічної майстерності викладача, основними компонентами її структури вважають, насамперед, професійну компетентність, особисті якості, педагогічні здібності, техніку, творчість, такт, гуманістичну спрямованість, культуру мовлення та ін. [2, с. 9]

Творча індивідуальність особистості викладача включає багато складників педагогічної культури і власне педагогічної майстерності. У працях, присвячених вивченню структури особистості викладача [1-6] відзначається важливість наявності таких складових, як достатній методичний та дидактичний рівень підготовки до викладання власної навчальної дисципліни, вміння застосування педагогічної техніки, що передбачає сформованість цілої сукупності, за словами В.В. Ягупова, "прийомів володіння собою і прийомів впливу на інших вербальними і невербальними засобами", а також викладацької майстерності [8].

У працях з питань педагогіки (С. Вітвицька, Л. Кайдалова, О. Мороз, В. Сластьонін, Н. Філіпенко та ін.) професійна компетентність викладача складає значну частину з того, що формує педагогічну майстерність, оскільки знання педагогіки, логіки, принципів, форм і методів навчання і виховання можуть бути застосовані в навчальному процесі лише за цієї умови – вільного володіння змістом навчального предмету та широкого кругозором у своїй професійній сфері.

В. Лозова [9] відзначає, що педагогічна культура викладача – це професійна культура, що передбачає гармонію педагогічного мислення та творчої діяльності, які сприяють якісній організації навчального процесу.

Практика роботи науково-педагогічного працівника юридичного університету демонструє те, що професійна та педагогічна культура пов'язана з особистісною культурою: моральною, естетичною, розумовою, правовою, політичною, екологічною та ін., оскільки вона є інтегральним показником інших видів культур, будучи водночас і їх складовою, і включаючи їх у себе [9, с. 408].

У дослідженнях з даного питання структуру педагогічної культури описують у двох аспектах: власне особистісному та діяльнісному. Цікавим є дослідження О.М. Котикової [4], яка з позицій особистісно-діяльнісного підходу аналізує психолого-педагогічну підготовку майбутніх юристів, підкреслюючи потребу для педагогів при формуванні змісту навчання враховувати структуру професійної діяльності майбутніх

юристів, а також індивідуально-психологічні особливості особистості кожного студента, зокрема – їх мотивацію до навчання в юридичному університеті.

За результатами аналізу проведеного опитування авторка [4] робить висновок про те, що домінуючим мотивом навчання в юридичному ВНЗ виступає мотив отримання диплому (зовнішній позитивний мотив), тоді як внутрішній позитивний мотив отримання знань у переважній кількості студентів виражений досить посередньо, тобто мотивація до здобуття знань дещо занижена.

Такі дані підкреслюють важливість цілеспрямованої роботи педагогів щодо підвищення ефективності психолого-педагогічної підготовки майбутніх юристів на засадах особистісно-діяльнісного підходу. Подібні свідчення підтверджують необхідність підвищення вимог до освітньої системи, професійної і педагогічної підготовки фахівців високої кваліфікації.

Важливою для ефективного викладання є не тільки педагогічна, а й психологічна складова особистості педагога. Високий рівень самоконтролю, емоційна врівноваженість, комунікабельність, готовність до співробітництва, впевненість у собі визначаються як основні орієнтири, до яких належить прямувати у формуванні культури викладацької особистості.

Психологічна майстерність виявляється у власне викладанні, культурі спілкування, організаційній діяльності тощо. Це становить ще одну складову структури культури педагога вищої, зокрема юридичної школи. Такі психолого-педагогічні вміння включають комплекс конструктивних, комунікативних, пізнавальних, прикладних, презентаційних, організаторських та ін. навичок. Ці компоненти проявляються гуманістичним спрямуванням психіки, свідомим підпорядкуванням нормам моралі та права.

Викладачам психологічно-педагогічних дисциплін в юридичному університеті значну увагу належить приділяти формуванню моральної культури фахівців у галузі права. Дослідження [6] ставлення студентів до вивчення дисциплін, які "за змістом мають моральне наповнення і найактивніше впливають на формування особистісних уявлень майбутнього юриста" [6, с. 86], характеризує уявлення майбутніх юристів до таких навчальних дисциплін, як „Етика”, „Естетика”, „Юридичн (правничн) деонтологія”, „Етика юриста” та под. – це вплив різних чинників: змісту навчальної дисципліни, педагогічної майстерності викладачів і, звичайно, індивідуальних інтересів та схильностей студентів. Дослідники підсумовують, що однією з найголовніших причин невисокої ефективності методологічних дисциплін, які сприяють загальному розвитку, підвищують культуру, формують моральну свідомість і моральні якості майбутнього фахівця, є їх професійна незорієнтованість [6]. Ще раз слід підкреслити нагальну необхідність вміння викладачів змінити парадигму викладання, професійної освіти майбутніх юристів у загальному напрямку гуманізації та неперервного оновлення змісту юридичної освіти відповідно до потреб сучасного суспільства.

Для особистості викладача юридичного університету дуже важливим компонентом є загальна ерудиція та компетентність щодо власної професійної галузі. Основу професійної культури викладача профільних дисциплін юридичного університету, безсумнівно, становить правова культура особистості (П. Біленчук, І. Сенчак, В. Лозовой та ін.).

Слід підкреслити, що особливу структуру має професійна культура викладачів непрофільних (наприклад, мовних) дисциплін, які є навчальними для студентів юридичних спеціальностей. Для викладачів цих предметів, які викладаються в межах надання вищої освіти студентам різних факультетів юридичного університету, структура особистості педагога включає (в межах власної професійної культури, що становить компетентність у сфері, наприклад, лінгвістичній: української мови, іноземної мови за правознавчим спрямуванням) обов'язкову складову правової культури. Це є особливістю структури особистості викладача цих предметів в юридичному університеті і передбачає достатній рівень компетентності у фаховій галузі напрямку підготовки Право поряд із компетентністю у викладанні власне мовних дисциплін.

Не слід оминати в характеристиці структури особистості викладача вищого юридичного навчального закладу професійно-педагогічного мислення, наукових знань, наукового світогляду, здатностей до наукового дослідження, оскільки у вищій школі викладач є науково-педагогічним працівником і має постійно підвищувати свій рівень, як шляхом наукових досліджень, так і власного навчання впродовж життя ("lifelong learning").

За висловленням видатного вченого Г.С. Сковороди, "Хто думає про науку, той любить її, а хто її любить, той ніколи не припиняє вчитися, хоча б зовні він і здавався бездіяльний" [<http://aphorism.org.ua>], що передбачає проголошення педагогом основного принципу постійного розвитку особистості.

Отже, питання структурування культури особистості викладача юридичного ВНЗ, а також особливостей її формування є багатоаспектними та включають розгляд багатьох її складових, зокрема педагогічної, психологічної, професійної, правової, наукової.

Література:

1. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи: Метод. посіб. для студентів магістратури. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 316 с.
2. Кайдалова Л. Г., Щокіна Н. Б., Вахрушева Т. Ю. Педагогічна майстерність викладача: Навч. посібник. – Х.: Вид-во НФаУ, 2009. – 140 с.
3. Н Яворська Г. Х. Педагогіка для правників: навчальний посібник. – Київ: Знання, 2004. – 335 с.

4. Котикова О.М. Особистісно-діяльнісний підхід до психолого-педагогічної підготовки майбутніх юристів // Нові технології навчання: Наук.-метод. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. – К., 2008. – Вип. 53. – С. 60-64.
5. Кучерявий А. О. Викладач як суб'єкт системи управління самостійною навчальною діяльністю майбутніх юристів // Викладач і студент: умови особистісно-професійного зростання: зб. доповідей і тез Міжнародної науково-практичної конференції (м. Черкаси, 22-23 травня 2014 р.). – Черкаси, 2014. – С. 179-181.
6. Денищик О.І. Психолого-педагогічна підготовка майбутніх юристів. // Педагогічний дискурс. – 2008. – Вип. 3. – С. 85.
7. Сухомлинский В. А. Письмо о педагогической этике // Народное образование. – 1970. – № 11. – С.48-52.
8. Ягупов В.В. Педагогіка: навч. посібник. – К.: Либідь, 2002. – 560 с.
9. Лекції з педагогіки вищої школи: навч. посібник / За ред. В. І. Лозової. – Харків: «ОВС», 2006. – 496 с.

2016

XXV Міжнародна науково-практична інтернет-конференція

29 – 30 квітня 2016 р.

Секції:

Біологічні науки

Географія та геологія

Державне управління

Екологія

Економіка

Історія

Математика

Мистецтво

Педагогіка

Політологія

Право

Психологія

Соціологія

Технічні науки

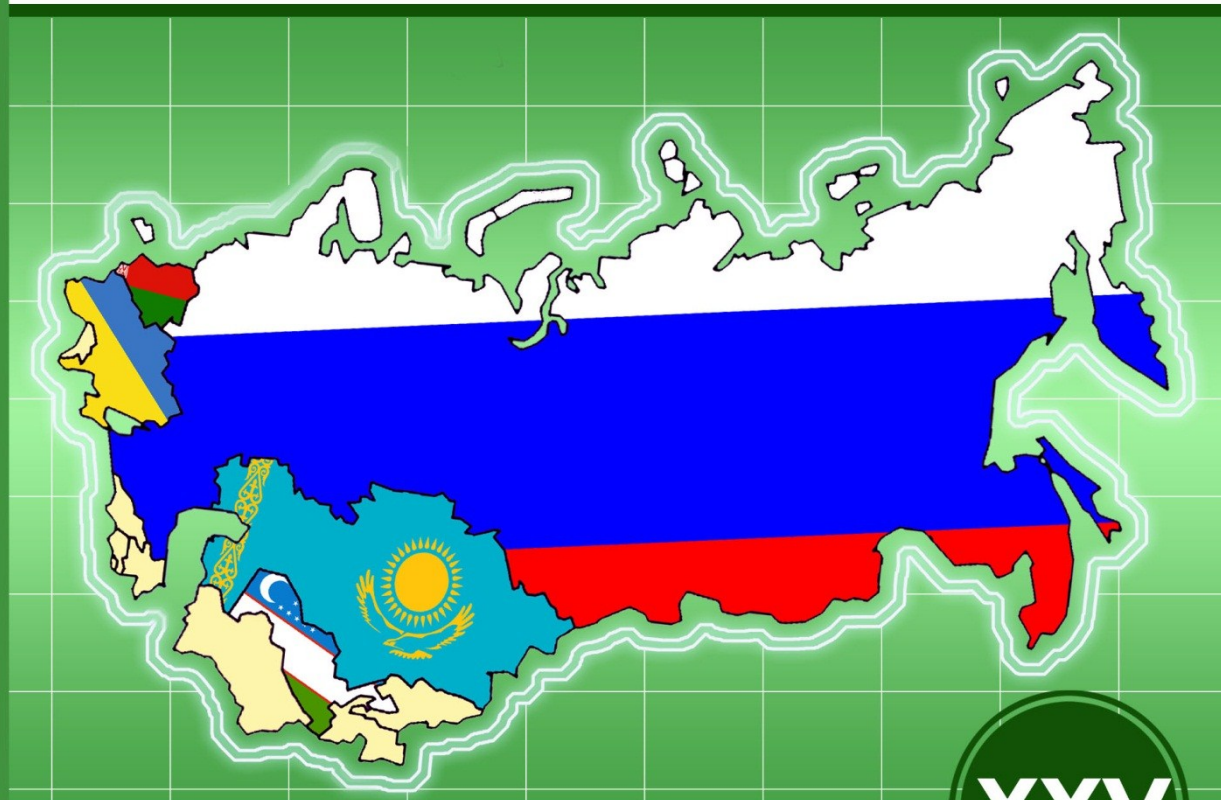
Сучасні інформаційні технології

Соціальні комунікації. Медіа.

Фізична культура та спорт

Філологічні науки

Філософія

Переяслав-Хмельницький
2016

XXV

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«Переяслав-Хмельницький державний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди»

молодіжна громадська організація
«НЕЗАЛЕЖНА АСОЦІАЦІЯ МОЛОДІ»

студентське наукове товариство історичного факультету
«КОМІТЕТ ДОСЛІДЖЕННЯ ІСТОРІЇ ТА СУЧАСНОСТІ»

МАТЕРІАЛИ

XXV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції
**«Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у
країнах Європи та Азії»**

29 – 30 квітня 2016 р.

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Матеріали XXV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах Європи та Азії» // Збірник наукових праць. – Переяслав-Хмельницький, 2016 р. – 323 с.

Материалы XXV Международной научно-практической интернет-конференции «Проблемы и перспективы развития науки в начале третьего тысячелетия в странах Европы и Азии» // Сборник научных трудов. – Переяслав-Хмельницкий, 2016 г. – 323 с.

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:

В.П. Коцур,

доктор історичних наук, професор, дійсний член НАПН України,
ректор ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

В.П. Коцур,

доктор исторических наук, профессор, действительный член НАПН Украины, ректор ГВУЗ
«Переяслав-Хмельницкий государственный педагогический университет имени Григория Сковороды».

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

С.М. Рик – к.ф.н., доцент;

Т.М. Боголіб – д.е.н., професор;

Г.Л. Токмань – д.п.н., професор;

Н.В. Ігнатенко – к.п.н., професор;

В.В. Куйбіда – к.біол.н., доцент;

В.А. Вінс – к.псих.н.;

Ю.В. Бобровнік – к.і.н.;

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

С.М. Рик – к.ф.н., доцент;

Т.М. Боголиб – д.э.н., профессор;

Г.Л. Токмань – д.п.н., профессор;

Н.В. Игнатенко – к.п.н., профессор;

В.В. Куйбида – к.биол.н., доцент;

В.А. Винс – к.псих.н.;

Ю.В. Бобровник – к.и.н.;

Члени оргкомітету інтернет-конференції:

Ю.В. Бобровнік,

А.П. Король,

Ю.С. Табачок.

Члены оргкомитета интернет-конференции:

Ю.В. Бобровник,

А.П. Король,

Ю.С. Табачок.

Упорядники збірника:

Ю.В. Бобровнік,

А.М. Вовкодав.

Составители сборника:

Ю.В. Бобровник,

А.М. Вовкодав.